

Toelichting

Bestemmingsplan Leeuwarden - Partiële herziening Archeologie

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1 INLEIDING	3
1.1 Algemeen	3
1.2 Begrenzing van het plangebied	3
1.3 Archeologisch landschap	3
1.4 Leeswijzer	4
HOOFDSTUK 2 WET- EN REGELGEVING ARCHEOLOGISCH ERFGOED	5
2.1 Algemeen	5
2.2 Provinciaal beleid	5
2.3 Gemeentelijk beleid	5
HOOFDSTUK 3 TOELICHTING OP DE PLANREGELS	7
3.1 Toelichting op het juridische systeem	7
3.2 Regels	7
HOOFDSTUK 4 UITVOERBAARHEID	9
4.1 Algemeen	9
4.2 Maatschappelijke uitvoerbaarheid	9
4.3 Grondexploitatie	9
4.4 Economische uitvoerbaarheid	9
HOOFDSTUK 5 VASTSTELLING	10

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 Algemeen

Ten behoeve van de bescherming van archeologische waarden biedt dit bestemmingsplan een juridisch-planologische regeling voor het hele grondgebied van de gemeente Leeuwarden. Bestaande regelingen worden hierdoor vervangen.

Op 13 februari 2017 heeft de gemeenteraad van Leeuwarden de "Verordening tot wijziging van de Erfgoedverordening gemeente Leeuwarden" vastgesteld. De regels uit de erfgoedverordening zijn niet direct toepasbaar wat betreft vergunningverlening en handhaving in de ruimtelijke ordeningsprocedures. Door die regels op te nemen in een bestemmingsplan, worden aanvragen om omgevingsvergunning hieraan getoetst.

De oplossing waarmee relatief snel, gemeentebreed én wettelijk/juridisch correct de juiste bescherming aan het archeologisch erfgoed kan worden gegeven is een paraplubestemmingsplan archeologie (partiële herziening). In één plan wordt dan –met als onderlegger de meest recente update van de archeologische waardenkaart – conform de Erfgoedwet en (voor zover mogelijk) in de “geest” van de Omgevingswet de omgang met het archeologisch erfgoed in alle bestemmingsplangebieden vastgelegd. Dit bestemmingsplan voorziet hier in.

Bij een ingreep in de bodem wordt allereerst gekeken naar de oppervlakte van de ingreep. Indien de ingreep groter is dan de in de betreffende dubbelbestemming aangegeven oppervlakte, is onderzoek noodzakelijk, tenzij de ingreep niet dieper gaat dan de in de regels aangegeven vrijgestelde diepte.

Ten opzichte van de vigerende regelingen, kunnen als gevolg van onderzoek en voortschrijdend inzicht, enkele gebieden geheel vrijgegeven worden. Deze gebieden zijn dus niet langer voorzien van een dubbelbestemming.

1.2 Begrenzing van het plangebied

Dit parapluplan is van toepassing op het hele grondgebied van gemeente Leeuwarden.

1.3 Archeologisch landschap

Het plangebied omvat meerdere landschapstypen. Het westelijk deel bestaat uit een klei-op-veengebied met kwelderruggen aan de westzijde van de voormalige Middelzee. Dit gebied maakte ooit deel uit van Westergo. Dan volgt richting oosten een strook met voormalig afzettingsgebied van de voormalige Middelzee. Ten oosten daarvan, onderdeel van het oude Oostergo, centraal van noord naar zuid, loopt de brede kwelderwal. Daarachter begint de lager gelegen kweldervlakte: het zogeheten klei-op-veengebied. De kwelderruggen zijn in feite de hoger gelegen westelijke- en oostelijke oever van de Middelzee. Dit was van oudsher relatief goed bewoonbaar gebied. Hier kon men, door het opwerpen van huisterpen, tot aan de 13^e eeuw het water van de op gezette tijden overstromende Middelzee trotseren. Op de kwelderruggen zijn dan ook de meeste archeologische vindplaatsen gesitueerd. Dit betreft zowel terpen als kleinere huis- of boerderijplaatsen. De oudste terpen dateren vanaf de midden IJzertijd (ca 500 voor Chr.). De meeste zijn echter in de Romeinse tijd (vanaf 100 na Chr) ontstaan en vervolgens bewoond tot in de

Middeleeuwen of zelfs tot op heden. De dorpen die Leeuwarden rijk is, hebben vaak een oude terpkern. Binnen het stedelijk gebied van Leeuwarden zijn de hoge kwelder, de kweldervlakte en het afzettingsgebied van de Middellzee vertegenwoordigd als respectievelijk het Leeuwarder Oudland (Aldlân), de Lage Buitenlanden en het Leeuwarder Nieuwland (Nijlân). In de historische stadskern zijn de stadsterpen (Oldehove-terp en Nijehove / Eeterpen) nog duidelijk aan hun reliëf herkenbaar. Ze zijn aangewezen als gemeentelijk monument, net als een vijftal terpen in het buitengebied die in de nieuwbouwwijken de Zuidlanden en Zuiderburen ingepast zijn in het stedenbouwkundig ontwerp.

1.4 Leeswijzer

Overeenkomstig het Besluit Ruimtelijke Ordening (Bro) vormt de toelichting een onderbouwing voor het feitelijke bestemmingsplan, bestaande uit een verbeelding (plankaart) en regels. De opbouw van deze toelichting is als volgt:

- in hoofdstuk 2 wordt de relevante regelgeving rond archeologisch erfgoed behandeld;
- in hoofdstuk 3 is de beschrijving van het juridische systeem, de verschillende dubbelbestemmingen en de procedure van het bestemmingsplan opgenomen;
- de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid wordt in hoofdstuk 4 aangetoond;
- in hoofdstuk 5 wordt de vaststelling van het bestemmingsplan behandeld.

HOOFDSTUK 2 WET- EN REGELGEVING ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.1 Algemeen

De Erfgoedwet heeft de Monumentenwet 1988 vervangen als het gaat om gebouwde monumenten en archeologie. Daarnaast gaat de Erfgoedwet ook over roerend erfgoed. De Erfgoedwet bundelt bestaande wet- en regelgeving en bevat wie welke bevoegdheden heeft en hoe het toezicht wordt uitgeoefend. De wet is op 1 juli 2016 in werking getreden.

Onderdelen van de Monumentenwet die de fysieke leefomgeving betreffen, zoals vergunningen, gaan naar de Omgevingswet die in 2021 van kracht wordt. Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn artikelen te vinden in het overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is.

2.2 Provinciaal beleid

FAMKE

Een betere bescherming van het bodemarchief vraagt om een zo goed mogelijk inzicht in de verwachte ligging, verspreiding en aard van het bodemarchief. Om deze reden heeft de provincie Fryslân het initiatief genomen om het bodemarchief zo goed mogelijk in kaart te brengen. Dit gebeurt op de FAMKE: Friese Archeologische Monumentenkaart Extra. De FAMKE bestaat uit twee advieskaarten, één voor de periode steentijd - bronstijd (300.000 - 800 v Chr), en één voor de periode ijzertijd - middeleeuwen (800 v Chr - 1.500 n Chr).

De archeologische adviezen op de FAMKE zijn gebaseerd op kennis van al bekende archeologische terreinen en op zogeheten archeologische verwachtingen, die op hun beurt weer gebaseerd zijn op bronnen als de bodemkaart, veldwerk en literatuurstudie.

2.3 Gemeentelijk beleid

Nota Archeologische Monumentenzorg Leeuwarden (AMzL) 2018

In de Nota Archeologische Monumentenzorg Leeuwarden (AMzL) 2018 is de archeologische koers voor de komende jaren uitgezet. Met een eigen archeologisch beleidsplan maakt de gemeente de eigen keuzes voor alle betrokkenen helder. Het brengt duidelijk naar voren hoe en waarom de gemeente zorg draagt voor haar kwetsbare bodemarchief en welke consequenties dat heeft. Dit beleid is afgestemd met dat van de provincie, maar geeft wel een eigen invulling aan de manier waarop Leeuwarden omgaat met archeologie.

De archeologische (verwachtings)waarden van zowel het oude als nieuwe grondgebied zijn herzien en aangepast op basis van onderzoek en voortschrijdend inzicht. Zo zijn er terreinen afgewaardeerd of zelfs vrijgegeven, maar ook hebben er voor enkele locaties correcties naar een hogere bescherming plaatsgevonden. De vrijgestelde diepte voor bodemingrepen is gewijzigd en volledig toegespitst op het type archeologisch (verwachtings)gebied. De regels met betrekking tot het behoud van archeologische terreinen zijn aan de nieuwe situatie aangepast. Op basis van deze gegevens is het grondgebied van gemeente Leeuwarden opgedeeld in een aantal categorieën:

Terrein van zeer hoge archeologische waarde (rijks- of gemeentelijk monument/funerair)

Dit betreft Rijks- en gemeentelijke monumenten en verdwenen begraafplaatsen. Rijksmonumenten zijn archeologische resten die vanuit nationaal oogpunt behouden dienen te blijven en daarom als monument beschermd zijn als gevolg van artikel 3 van de Monumentenwet. De wettelijke bescherming verbiedt hier de meeste bodemversturende activiteiten, tenzij de Minister van OCW hiervoor vooraf vergunning verleent. De 7 archeologische rijksmonumenten van gemeente Leeuwarden zijn opgenomen op de verbeelding (Waarde - Archeologisch rijksmonument). Op grond van de gemeentelijke Erfgoedverordening bestaat de mogelijkheid om gemeentelijke monumenten aan te wijzen. Sinds 2008 zijn er 7 aangewezen. Daarnaast is een paar kwetsbare archeologische locaties (verdwenen begraafplaatsen) onder deze categorie geschaard. Voor deze categorie geldt een oppervlakte criterium van 25m² en een diepte criterium van 30 cm (Waarde - Archeologisch gemeentelijk monument, Waarde - Archeologie 1).

Gebied of terrein van hoge archeologische waarde

In eerdere onderzoeken is reeds aangetoond dat in deze zones hoge concentraties archeologische resten voorkomen die als behoudenswaardig gekarakteriseerd kunnen worden. Het gaat hierbij om terreinen waarvan is vastgesteld dat hier essentiële informatie over het verleden in de bodem aanwezig is. Voor deze categorie geldt een oppervlakte criterium van 50 m² en een diepte criterium van 30 cm (Waarde - Archeologie 2).

Gebied of terrein van archeologische waarde

In eerdere onderzoeken is reeds aangetoond dat in deze zones concentraties archeologische resten voorkomen die als behoudenswaardig gekarakteriseerd kunnen worden. Het gaat hierbij om terreinen waarvan is vastgesteld dat hier essentiële informatie over het verleden van de gemeente in de bodem aanwezig is. Voor deze categorie geldt een oppervlakte criterium van 100 m² en een diepte criterium van 30 cm (Waarde - Archeologie 3).

Gebied met een hoge archeologische verwachting

In deze gebieden geldt op basis van de geologische en bodemkundige opbouw en aangetroffen archeologische vondsten en relictten een hoge archeologische verwachting. Dat wil zeggen dat in deze gebieden sprake is van een hoge concentratie archeologische vindplaatsen met goede conserveringsomstandigheden. De kans op het aantreffen van archeologische vondsten bij bodemingrepen is dus groot. Voor deze categorie geldt een oppervlakte criterium van 500 m² en een diepte criterium van 50 cm (Waarde - Archeologie 4).

Gebied met een middelhoge archeologische verwachting

In deze gebieden geldt op basis van de geologische en bodemkundige opbouw en aangetroffen archeologische vondsten en relictten een middelhoge archeologische verwachting. Deze zones en gebieden waren net als de gebieden met een hoge verwachting in principe geschikt voor bewoning, echter bood het landschap regelmatig minder gunstige woonomstandigheden. In deze gebieden is de dichtheid aan vindplaatsen beduidend lager dan in de gebieden met een hoge verwachting. Voor deze categorie geldt een oppervlakte criterium van 2500 m² en een diepte criterium van 50 cm (Waarde - Archeologie 5).

Gebied met lage archeologische verwachting

Het gaat hierbij om gebieden waar op archeologische en landschappelijke gronden de kans op behoudenswaardige archeologische relictten klein wordt geacht, maar niet uitgesloten kan worden. Om die redenen wordt voor deze gebieden alleen een archeologische inspanning geleverd bij zeer

grote ontwikkelingen. Voor deze categorie geldt een oppervlakte criterium van 10.000 m² en een diepte criterium van 50 cm (Waarde - Archeologie 6).

Gebied zonder archeologische verwachting

Deze gebieden zijn vrijgegeven en niet voorzien van een archeologiesche dubbelbestemming. Het gaat hierbij om gebieden waarvan het bodemprofiel als gevolg van saneringen, ontgroningen, onderkelderingen, zware funderingen en volledige opgravingen zodanig verstoord is, dat archeologische resten als afwezig beschouwd mogen worden, of in ieder geval zodanig zijn aangetast dat zij niet meer voor onderzoek of bescherming in aanmerking komen.

HOOFDSTUK 3 TOELICHTING OP DE PLANREGELS

3.1 Toelichting op het juridische systeem

In dit hoofdstuk wordt de inhoud van de bestemmingen (de gebruiks- en bebouwingsmogelijkheden) toegelicht en wordt aangegeven hoe de uitgangspunten hun juridische vertaling in het eigenlijke plan hebben gekregen. De bepalingen die betrekking hebben op de te onderscheiden bestemmingen, zijn vastgelegd in de regels en op de verbeelding. Het bestemmingsplan geeft aan waar welke dubbelbestemming geldt, afhankelijk van het beschermingsniveau.

Dit bestemmingsplan bevat alleen dubbelbestemmingen. Deze worden als een deken over het grondgebied van de gemeente gelegd, voor zover er archeologische (verwachtings-) waarden aanwezig zijn. De nu in de bestemmingsplannen geldende overige bestemmingen blijven ongewijzigd.

Het bestemmingplan valt onder de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Het bestemmingsplan is opgezet volgens de wettelijke regelgeving en qua systematiek volgens de Standaard Vergelijkbare BestemmingsPlannen (SVBP) 2012.

Het plan is digitaal raadpleegbaar uitgevoerd. Het digitale plan verschaft de burger "online" informatie omtrent voorwaarden met betrekking tot de eventueel aanwezige archeologische waarden. Bovendien is de digitale versie bedoeld voor uitwisseling van gegevens binnen de gemeente en met andere overheidsinstanties.

3.2 Regels

De bij dit plan behorende regels zijn onderverdeeld in drie hoofdstukken, te weten:

Hoofdstuk 1	Inleidende regels;
Hoofdstuk 2	Bestemmingsregels;
Hoofdstuk 3	Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

In dit hoofdstuk zijn algemene artikelen opgenomen die voor het gehele plan van belang zijn. In artikel 1 zijn omschrijvingen opgenomen van de in het plan voorkomende relevante begrippen. In artikel 2 is de wijze van meten beschreven.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Dit hoofdstuk bevat de afzonderlijke dubbelbestemmingen Waarde - Archeologie met daaraan gekoppeld een nummer, Waarde - Archeologisch gemeentelijk monument en Waarde - Archeologisch rijksmonument. Het onderscheid in acht verschillende dubbelbestemmingen is van belang omdat de wijze waarop de archeologische waarden worden beschermd afhangt van de waarde die aan het betreffende gebied is toegekend of wordt verwacht. Door te variëren in oppervlakte en vrijstellingsdiepten wordt het beslag dat archeologie legt op de ruimte soepeler waar mogelijk en beschermend waar nodig.

De dubbelbestemmingen kennen geen bouwverbod, maar regelen dat bij ingrepen groter dan een nader aangegeven oppervlakte en aangegeven diepte archeologisch onderzoek noodzakelijk is. In de artikelen staat duidelijk aangegeven wat voor soort onderzoek nodig is en waaraan dat onderzoek

wordt getoetst. Het gaat daarbij niet alleen om het oprichten van bouwwerken maar ook om het uitvoeren van werken en werkzaamheden.

Hoofdstuk 3 Overgangs- en slotregels

Hoofdstuk 3 geeft regels over hoe om te gaan met bouwwerken en het gebruik vallend onder het overgangsrecht en over de benaming van het plan.

HOOFDSTUK 4 UITVOERBAARHEID

4.1 Algemeen

In het kader van een bestemmingsplan is het van belang om de uitvoerbaarheid na te gaan. In dat verband wordt een onderscheid gemaakt tussen de maatschappelijke en de economische uitvoerbaarheid.

4.2 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Daar waar van toepassing, gelden op dit moment al diverse dubbelbestemmingen om de archeologische waarden te beschermen. Middels dit bestemmingsplan wordt de regeling geactualiseerd. Aangezien het hier niet gaat om een nieuwe regeling, maar om een voortzetting van een al bestaande regeling is het niet nodig geacht inspraak te verlenen op dit bestemmingsplan. Daarnaast volgt dit bestemmingsplan provinciaal en gemeentelijk beleid. Dit bestemmingsplan maakt geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk.

4.3 Economische uitvoerbaarheid

Het voorliggend bestemmingsplan heeft betrekking op een bestaande situatie en omvat dan ook een regeling die hoofdzakelijk conserverend van karakter is. Het weergeven van de economische uitvoerbaarheid ten behoeve van de inzet van gemeentelijke middelen door middel van een cijfermatige opzet, is daarom voor dit plan niet relevant. Het onderhavige bestemmingsplan is in feite een herziening en actualisering van bestaande regelgeving.

HOOFDSTUK 5 VASTSTELLING

Het ontwerpbestemmingsplan heeft overeenkomstig artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) met ingang van 18 juni 2020 gedurende een periode van 6 weken voor een ieder ter inzage gelegen. Binnen de hiervoor bedoelde termijn is één zienswijze ontvangen, van LTO Noord. De ingebrachte zienswijze leidt tot een aanpassing van de regels. De aanpassing betreft het opnemen van een uitzondering van de vergunningplicht in de regels van de bestemmingen Waarde – Archeologie 3, Waarde – Archeologie 4 en Waarde – Archeologie 5 voor (her)drainage door middel van kettingdrainage en sleufloze drainage. Het bestemmingsplan is op 11 november 2020 gewijzigd vastgesteld.

